

uzarena vojvodina

sudbina reke koja teče

milosav mirković

PISMO

Dockan je, zaista dockan da ovako uzburkan, bez reke, bez povratak, bez metafora, bez onoga što bi se sujemo nazivalo uzvodnim pravcima ili nizvodnim raspoloženjem, bez zapetljavanja koje mi nudi ovaj ili onaj mali dogadaj na ulici, bez popravljivih i nepopravljivih posledica koje tako kao pramen, kao polusenka, kao zlato bola traju u meni, puni odlaganja i puni nekih malih buldozera, dockan je, dakle, da me pitate, da vas pitanja tražim, dokle tražim po tom hangaru koji bi valjalo da bude pesničko delo, pesnička reč, neopredjeljena, neprécisēna, sasvim užaludna, provenčano uzaludno. Nedorstaje mi jedna mala usponoma i jedno malo prijateljstvo koje bi sa upornom strogošću umelo da me izvodi iz svih tih reka, iz svih tih malih ručnih kosmognacija, iz svih tih prividnih savršenstava. Pa ipak ja mislim da postoji jedno nepredvidljivo treperenje, da postoji jedan mali zakon po kojem su najbolji pesnici oni što, sa veličinom svoga čutanja identifikovali sa veličinom svoga odlaganja. Komadi pesama, komadi plaventima, odjomci, pabirci, grubi komentari, sirkope kratkih spavača, cito Šta me nadmoćno privodi poeziji, iako sušinski poezija nije. U noćima putovanja, koja nikada nisam umeo da volim, jer još nijednom ne odu u neki vazneseni, neobavezani i nimalo strogi grad, u neku Perudu koja bi me neskromog obmanjivala da sam tamo imao da se rodim, — imam naviku da ponavljam nečije i nekakve stihove, da ih obezličujem i da verujem kako sam ih dovoljno prispisao. Lažna eruditacija samo tada prestala bi da bude u mojoj blizini. A kada smo već kod tog šaputanja, ja se vanbrajanja govorio uvek mirim sa tim da me na taj način lude ljkupštini poseti jedan Pasternak, mlađi, eksplozivni Pasternak, koji ulazi u neke kuće ili Nemenikuće, kao što ulazio Ljetmontovljiev Demon. Bojim se dokolice, to je izvesno. Ali kada počnem da se bojam literature, onda to više nije pojedinačni strah jednog intelektualnog života koji se smatra otuđenjem i beskorisnim, već jedno vrlo logično nepoverenje za ono što u sebi sadrži komponovanu jasnocu, precišćenost, uistogljenost. Fantomski nadiruci soneti po našim listovima i časopisima upravo su jedno sirovo jedinstvo nesposobnih, a dopadljivih junosa koji odavšud dele udarce, a nisu u stanju da ih prime. Ima mnogo pesama koje sam ponavljao u vozu; ima, mišni sistem. Njegova knjiga pe-

medutim, i jedna pesma koja bez kakve hipoteze mora da je loše napisana. Pa ipak, makako detinjski arhaicna bila, skrivena i potpisana pseudonimom, ona me privlači, ona mora da bude projekt jedne pojedinačne nastrojene dobrote koja se gotovo izjednačuje sa intencijama ovog lepišavog ali ne lažnog esaja. Pesmu je napisao jedan od mojih prijatelja koji je odvek bio surrot prema ličnoj komediji, a koji u mnogobrojnim pravcima ume da ju i da opet bude nezadovoljan sa sobom. Duh je to što zaslužuje i da sa malim zakšenjem makar pronade jedan rashodovan instrumenat na tavamu, bilo gde, kao što je to učinio Ivan Galeb...

POSLE PRVOG GONGA

Poezija se napušta, poezija se izbegava. Poetija je bekstvo. Kako bi to izgledalo kada bismo uvek bili zacetani. Kada bismo uvek bili u zamčenom snu. Mi možemo da volimo lirska svitu ili estradni homogeni zvuk, možemo čak da u jednom pesničkom delu tražimo i storiju. Možemo najzdaj da verujemo halucinacijama koje od džamije prave hangare. Ali, naša iskušenja imaju granice. Ako nas udarci stazu iz svih uglova, mi nemamo vreme na drugu, za treću rundu. Poznajem miladog čoveka koji u svoje stihove ulazi kao u reku dnom joj roneci, ulazi bez povratka. Ali taj isti mladi čovek, kao kakva duga prati, odlazi na bokserske mečeve, i pretrpuje udarce koje nanose čudno osvetljeni ljudi, moći ipak da te mere da izazivaju asocijacije jednoga bunovnog budenja. Pesnici, uostalom, nikada nisu načinili sa tim da li treba da isleduju ili da nasleduju emocijonalmi život ljudi jačih od sebe. Da li svoju sopstvenu raznorodnost treba da privedu jasnoj formuli optimizma. Ali, teško onom ko je od poezije nacinio sumnu rečenicu i ko se utopio u sopstvenim varijacijama. Poetija koja dobija oznaku bekstva, totalnog bekstva iz reči, ipak je u rasponu od sabiranja svojih vrednosti do kvaliteta svoga novog izbora. Kada Tomislav Mirović koji je tako frenetično govorio na sva biljna i faunska usta, odlazi u jedno povratno čutanje i kada totalno oduzet iz pastorele počne da se srće samo sa sobom. Onda mi svi znamo da je i to neki znak rođenja. Jeden istraživač, ili jedan recenzent pokusaće bi da sudbinu ove reke bez povratka oceni sa njenim poslednjim talasima, ali kakva ludost.

Ovaj pesnik nije primoran na jedan koje sam ponavljao u vozu; ima, mišni sistem. Njegova knjiga pe-

ne da da budem veliki u srednjem. Pa ipak, treba što ćešće izbegavati neplodnu monotoničnost naših čarskih razgovora o poeziji, onu monotoniju koja hoće težinu svoga posla da objasni težinom svoga intelektualnog alata, a ne jednom sažetu nepredviđljivom poezijom. Zar je veličina jednog malog vjaj u tome da se ispod devet duščaka oseti zrno graška, kao u onoj baciji Andersenovoj. A o tom zrnu kod nas se govori sa neshvatljivim preveličavanjima. Kada Predrag Palavestra ogrnut sopstvenim optinim mestima hoće da ugasi poeziju Marije Čudine i da, na njenom primjeru i njenom skupu plaćenom / nastavak na 16 strani /

Nazim Hikmet

četiri pesme

japanski ribar

Japanski ribar je bio mlađi i sreća.
Na umoru, oblak ga je ubio.
Zemljak njegov mi je tu pesmu pevao
Bilo je žuto veće. Svetionik je žmirkao.

Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće.

Na brodić ko dode umreće.
Ko nas dodire — umreće...
a mi, živi, polako trunemo.

Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće,
ne odmab; na njemu život

meso će polako trunuti...
Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće.

Ko nas dodire — umreće
umreće od dodira naših

grubih ruku
talasima stalnim zaplijekivanib.

Ko nas dodire — umreće,
ne odmab, na njemu život

meso će polako trunuti...
Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće.

Draga, zaboravi mel
Ko tamni grob barka plovi
ko na nju stupi — umreće.
Oblak se na nas sručio.

Draga, zaboravi mel
Ne grli zmiju našu
jer če ti se u grudi uvuči.
Draga, zaboravi me!

Ko tamni grob, barka plovi...
Draga, zaboravi mel
Naš sin bez oca te se roditi,
potomak trudog, onog što mora
unreti.

Ko tamni grob, barka plovi
kroz mrtvu travu.
Ljubilj! Gde ste? Vas zovem!
ja, vas zovem!

|| malena mrtava devojčica

Otvorite, to ja kucam,
na svaka vrata lupam.
Vi me ne vidite, jer
mrvi se rado ne gledaju.

U Hirošimi sam umrla,
prošle su godine, godine če proći,
sedam sam imala, i sad toliko imam;
jer mrtava deca ne rastu.

Vatra mi je kosu spalila,
zatim se u oči usvukla.
Gomilica pepela sam postala.
a vetr je pepeo razvejao.

Molim vas, ne za sebe,
ne treba mi ni bleb, ni rža,
ni sećer ne jede dete
kojoj je ko listi igorelo.

Dogovorite se, molim vas,
molim vas ljude svih zemalja,
da oganj ne sagori decu
da deca sećer jedu.

||| dozvolite, oblaci ljudi ne ubijaju

Majke nas kao ljude radaju.
I sto sveta što prethodi gromu.
Možda vas nisu rodile majke?
Gospodo, čuvajte živote majki...

dovoljite, oblaci ljude ne ubijaju.

Sestogodišnji dečak po vru trti,
papirni zmaj je kroz grane proleteo.
I vi ste tako trčali.
Decu, gospodo, ne ubijajte...

dovoljite, oblaci ljude ne ubijaju.

Koga neveste u ogledalu traže?
raščeljavajući tamne kose?
Nekad su, sigurno, i nas čekale,
neveste ne ubijajte gospodo...

dovoljite, oblaci ljude ne ubijaju.

U starosti čovek se seća samo
svojih najređljivih dana.
Tuga staraca, nek žive oni,
i vi ste starci, gospodo...

dovoljite, oblaci ljude ne ubijaju.

NAPISAŠE I POTPISAŠE

UVODNA REČ ILI NIJE ŠIJA NEGOT VRET

... Zato će »Književne novine« mladost shvatiti kao jednu komponentu neaficijsanosti písca, što, opet, znači da će kriterij pri izboru tekstova za Dodatak biti isti kao i za druge stranice »književnih novina«. Činjenica da mnogi mlađi još uvek anonimni pesnik (anonimi stoga što svoje tekstove nije publikovani iz skromnosti, neverave u sebe ili nedostatke pogodne tribini — što se ovim Dodatkom uveliko nadoknadiće) može da pruži javnosti više istina o današnjem vremenu nego mnogi pisac koji je sebi već »stroto puteve« uslovljava način stav: da će objavljivanje u Dodaku »Književnih novina« znatiči isto što i objavljivanje u »Književnim novinama«...

(Dodatak »Književnih novina« br. 1, 7-XI-1958)

POEZIJA

SARADNIK »ŽIVOTA« O ŽIVOTINJAMA

Sait Orahovac: OVCE

Zablejale su mazno sa popaska
nad pušericama — u bunaci muže.
Otkad su trave paraste — i njima
naraso vime, a sise im — đize.

Pogledaj Garu i Belku i Žuju,
svaka po dušu andeosku nosi.
U svili oka. Za njima boljuju
ovnovi mlađi na jutarnjoj rosi.

One su prave lepojke u fisu
pasmine lepe, nedužna stvorenja
a zalagaj su bijeni i risu.

Cobane bane; u rana zorjenja
budi mi budan. Od uroka čuvaj
Garu i Belku. Cizme ne izvaja.

(»Život«, 9—10., 1958)

PRICA

UZOR STILA I JEZGROVITOSTI

Janko Đonović:

TAMNI KOLUTOVI

... Prvo smo lutali kroz razbacani, probuden grad, tazgajući umjetničke spomenike i svraćući u kafane da se odmorimo i osvježimo prijatnim pićima. Hele novina i ilustracija na stupovima već smo isčitali, ogledali, obrisali poput gladijusa koza. Društvo je bilo veoma raspoloženo. Najzad, nekome pada na pamet i mi svi kašao po komandi, ustasmo i zaputimo se u zoološki vrt...

... Nadamo se pred velikom staklenom vitrinom u kojoj živi tropска zmija. Vitrina je bila prostrana, ogradena staklom, zagrijana parnim grijanjem...

... Zmija se ne hrani svaki dan. Tek u nekoliko dana ona se razmatrava, gamži, ide u lov. Srećom za nju, nije joj trebalo ni daleko ni opasno ići...

(»Dnevnik«, 26-X-1958)

KRITIKA

TRIPUT BOG POMAZE

Pavle Zorić:

»ZABORAVLJENI SNJEGOVICI« Dušan Kostića

1 : Kad Kostić napušta izvore svog subjektivizma, on postaje bladan, anegdotičan, narativan. Njegova prava poetska ličnost je u subjektivnom, osećajnom lirizmu...

2 : Iz nesumnjivih lirske poeških uzbuđenja i temperaturi, pesnik prelazi u suvu registraciju objektivnih okolnosti, u rimovanje, priopodenje...

3 : Ali u ovoj Kostićevoj zbirci nalaze se pesme koje nemaju ni kondenzovanost u izrazu ni emotivnog lirizma, kao što su »Jutro«, »Kalemegdan u podne« i još neke. U njima motiv »zlati« iz sfera subjektivne stvaralačke obrade i stoji kao nešto objektivno, spoljni, dekorativno...

(»Književne novine«, 24-X-1958)

POZORIŠTE

KAD TRAMVAJ NE BI IMAO TOČKOVE BIO BI MOJA TETKA

ili

Miodrag Kujundžić: LJUBAV DON PERLIMPLINA

... Ova bizarna priča ispričana je početkim jezikom punim uzbudljivih metafora, koje zapravo i čine najveću draž ovog dela. Kad bi se one oduzele ovom tekstu od njega bi ostala tek jedna sumorna, pomalo trivijalna, a po finalnom efektu — samoubistvo Don Perlimplina — čak i perverzna romantičarska konstrukcija...

(»Dnevnik«, 28-IX-1958)

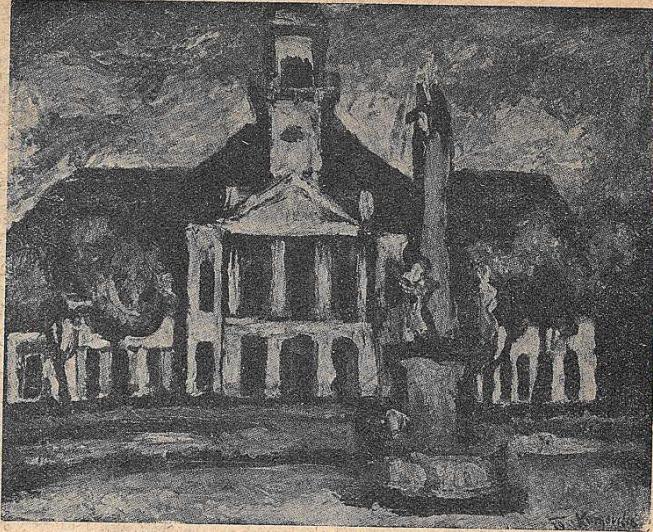
FILM

KAO PRSTOM U PEKMEZ...

Miodrag Kujundžić: FILM DUG GODINU DANA

... Samo po izrazito lošoj glumi treba uz ove glumce pomenuti i Ivicu Pajera, o kome smo dosta čitali i koji treba da bude »otkrivac« reditelja De Santisa...

(»Dnevnik«, 12-X-1958)

artikel i kroz

listovi časopisi * događaji abc-čuvar književnog reda

U beogradskom »Studentu« ima jedna rubrika — »ABC« koju ispisuju nekoliko mlađih kritičara. Predmet njenog pisanja su nekorak i nepismenost beogradskih književnika. Dješav se da pera tih anonimnih kritičara tako oštro, dubovito i zajedljivo dokopaju nekog písca, da beogradsku književnu čaršiju strepi od njih. Listovi koji se upuste u polemiku sa njima obično izvuknu debli kraj. »Književne novine« već nekoliko puta bile su na vrlo duhovit način ismjejane. Njeni saradnici nikad ne mogu da se suprostavite studentima, jer se oni ponosaši kažu pravi studenti. Oni vode politiku za svoj grob i baš ih brija da li će se ko od uvrednih usudit da odgovori. U tom slučaju on dobije, takve pečke da mu zadugo posle ne padne na pamet da se upušte u polemiku sa njima. A što je važno: ABC-ovi ne greši u svojim razračunavanjima.

Ijudi, šta radite?

Na šest stranica teksta u novembarskom broju »Delae« Nika Malašević je dokazivao da nije belogardac iako je u svom zaparenom esaju o Dostoevskom u apriškoj vesci »Delae« pomenuo K. Močulskog, »zivsenog belogardežca« čija je knjižna objavljanja u izdanih ljudi, Hrvatske zajednice mlađih ljudi, kako je napomenuto anonimno, »Savremenski književni kritičar«. Malašević je zatim morao da se pravda i citira jednog prikaza »Dvojnjaka« Dostoevskog da bi pokazao kako je u »Savremeniku« mesec dana kasnije pomenu isti taj Močulski i čak mnogo povaljnije nego u »Delu«.

Nas se ta stvar ne bi ticala kad ozbiljni književni radnici ne bi gubili vreme na pravdjanje od političkih insinuacija, još više — kad ne bi morali da se služe sredstvima koja im nameće protivnik. Okovo, možemo samo da apelujemo na pisece da budu ljudi.

podmlađeno „delo“

Sem Borčić sa »Beogradskim dnevnikom« koga će po svom običaju objavljivati verovatno koliko i Matica srpska svoj »Letopis«, na stranicama novembarskog broja »Delae« srećemo se sa imenima Jovana Čirića i Muhameta Pervita i sa mlađim kritičarem Milosavom Markovićem koji pored sve svoje toksove pune doha i invencije i koji sve spretnije i više preuzima nekadašnju Mihizovu ulogu u našoj literaturi.

Pored njih zanimljiva je ličnost, takođe mlađog kritičara i estetičara, Miloša Stambolića koji u svom osvrtu »Estetski program profesora Šešića« preciznim dialektskim metodom izvrgava postavke ovog beogradskog profesora univerziteata. »Šešić, — piše on, — isključuje písca kao originalnu ličnost iz dela, i neprestano insistira na njegovoj klasičnoj pripadnosti, na njegovim roditeljima ustvari, te i glavne

ličnosti velikih dela koje on sećira imaju samo klasičnu boju. Njemu nikad neće biti jasno da razvitan umetnosti nije spiralan kao što je razvijat razvijat nauke, pošto je svako umetničko delo jedna kulminacija. Njemu nikad neće biti jasno da bi neko drugi formulisao Njutne zone da nije bilo Njuna, ali da niko ne bi napisao Šekspira dela da nije bilo Šekspira.«

Miloš STEVIC

ORAC

On ore zemlju, On ore oranje
i kaže
rijec titu od muzike
On kaže sakatu riječ
a misli daljnju
On kaže piticu
a misli na plug
On koraca
i ne vidi nož u zemlji
On nikada ne vidi presečenu livalu

Vladimir PAVIC

vizije odnose bilo kuda i ispušam ih o »staklu svetosti, nesobično, ne potpisujući ih. Iako prijatelj koga sam negde gore pomenuc, nikada više neće pisati stihove, zato što je odjedio u drugom pravcu i to odjurio tako da se ja ne pojim ni za kakve posledice, ja verujem da postoje reči koje imaju duboku sličnost sa onima koje nisam uspeo da izrekem, probudivši se u vozu pred Ljubljanoom, u doruku, pored jednog starog hangara, u vinogradu moga ujaka. Reka teče.

Milosav MIRKOVIC

polici

MESENICK ZA KULTURU I UMETNOST / GOD. IV, 1958, BROJ 36 / REDAKCIJSKI KOLEGIJUM: IVAN HOROVIC, JASNA MELVINGER, PETAR MILOSAVLJEVIC, PAVE POPOVIC, BOGDAN-KA POZNANOVIC, DEJAN POZNANOVIC, MILETA RADOVANOVIC / GLAVNI I ODGOVORNJI UREDNIK: DEJAN POZNANOVIC / UMETNICKA OPREMA: IVAN HOROVIC / LIST IZDAJE NOV. I. IZD. PRED. »PROGRES« N. SAD, M. GORKOG 20/I / TEK. RACUN 151-11/1-514 / REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA: N. SAD, M. GORKOG 20/I, TEL. 35-59, 49-67 / UREDNICI PRIMA-JU PONEDELJIKOM O 12-14 SATI / RUKOPISI SE NE VRACAJU / CENA PRIMERKA 20 D. GOD. PRETPLATA 200 D. / STAMPA »KOSTA SOKICA«, N. SAD, B.R. RIBNIKARA 14.

457
487 / 63